

УКРАЇНСЬКЕ КНИГОВИДАННЯ У ЛЬВОВІ 20-х років XX ст. В РЕТРОСПЕКТИВІ ГАЗЕТИ “ДІЛО”: УМОВИ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, МЕРЕЖА ВИДАВНИЦТВ

Ольга Палюх

*молодший науковий співробітник наукового відділу періодичних видань
ім. Мар'яна та Іванни Коців ЛННБУ ім. В. Стефаника*

На основі матеріалів газети “Діло” висвітлено умови українського книговидання та дано характеристику діяльності видавничих інституцій у Львові 1920-х рр.

Ключові слова: українське книговидання, цензура, календарі, видавництва.

1 вересня 1922 р. у Львові було відновлено видання одного із “старожилів” галицької преси, газети “Діло”. Часопис, який майже сорок літ поспіль був важливим політичним, економічним та культурно-освітнім речником української громадськості, в обставинах польсько-українського протистояння вимушено згорнув свою діяльність на чотири роки: 29 листопада 1918 р. редакцію “Діла” зайняли польські жандарми з письмовим приписом генерала Т. Розвадовського “газету закрити, редакторів придержати до дальшого зарядження, друкарські черенки забрати в користь польських військ, а машини здемонтувати” [14, с. 1]. Насильницьке припинення існування газети не зупинило подальшого упередженого ставлення польської влади до газети як апологета українства, що проявилось, зокрема, у накладанні “вето” на саму назву видання, а українцям у цей час довелось послуговуватися підмінними друкованими органами. Тому поява “Діла” на суспільно-політичній арені України 1920-х рр. була важливим здобутком, хоча шпальти газети часто біліли, що свідчило про чергову конфіскацію матеріалів польською цензурою*.

© Палюх О., 2009

* На жаль, документальних свідчень про закриття “Діла” у 1918 р. та багатьох інших матеріалів, дотичних до діяльності редакції газети у 1920-х рр., авторці не вдалось розшукати в архівах Львова. Фонд 779

На сьогодні публікації газети “Діло” перебувають в активному науковому обігу, чому немало сприяє різноаспектний характер часопису та його видавнича витривалість, що дозволяє проводити широкоформатні дослідження у багатьох напрямках. Не дивлячись на репресії і владні зміни, підшивки газети “Діло” 20-х років ХХ ст., які зберігаються, зокрема, у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника здебільшого містять два примірники чисел — до конфіскації і після неї, що дає можливість опрацювати матеріали часопису в повному обсязі, а також з’ясувати причини вилучення їх польською владою. Тематику часопису за весь період його існування окреслює праця Ю. Шаповала “Діло” (1880–1939): Поступ української суспільної думки” (Львів, 1999).

Серед нагальних, злободенних тем, пов’язаних із політичним та економічним життям, які щоденно розглядав часопис, виразно виділяються публікації, присвячені стану українського книговидання. В умовах настирливої полонізації українська книга стала важливим засобом боротьби проти національного поневолення. Форпостом української видавничої справи у Галичині залишався Львів. В обставинах польського окупаційного режиму в 1920-ті рр. тут з різним успіхом діяли видавництва: “Червона калина”, “Живі гроби”, “Волосожар”, Українсько-руська видавнича спілка, Українське наукове видавництво, “Світ дитини”, “Бібліотека Меріяма”, “Луна”, “Самоосвіта”, “Добра книжка”, “Русалка”, “Новина”, “Новітня бібліотека”, “Ізмарагд” та інші. Свої видання продукували також українські освітні, наукові, громадські організації, зокрема: “Просвіта”, Наукове товариство ім. Шевченка, “Рідна школа”, антиалкогольне товариство “Відродження”, Ревізійний союз українських кооператив, “Сільський господар”, Союз українських

редакції газети у Центральному державному історичному архіві України у Львові (далі — ЦДІА України у Львові) містить невеликий обсяг справ, що дають надто загальне уявлення про її діяльність. Перегляд каталогу конфіскацій у ЦДІА України у Львові та пошук матеріалів у Державному архіві Львівської області, зокрема у фондах 271, 350 (“Дирекція поліції у Львові”, конфіскації), також не принесли бажаних результатів. Тому основним джерелом для написання статті стали безпосередньо публікації “Діла”.

інвалідів, Українське товариство допомоги емігрантам з Великої України, Українське товариство охорони дітей та опіки над молоддю, Український єпархіальний комітет опіки над воєнними сиротами, Українська книгарня і антикварня, Українське національно-демократичне об'єднання, Богословське наукове товариство, а також редакції часописів: “Народня справа”, “Неділя”, “Нова доба”, “Нова зоря”, “Новий час”, “Нові шляхи”, “Правда”. Відомості про діяльність цих видавництв, їхню книжкову продукцію дають можливість поновити матеріали газети “Діло”.

Проблемам українського книговидання у 20-ті роки ХХ ст. загалом та львівського зокрема, присвячені на сторінках “Діла” статті М. Галушинського, В. Дорошенка, І. Кедрина-Рудницького, М. Рудницького, І. Свенціцького, С. Сірополка та інших провідних українських письменників, літераторів, науковців. Про діяльність окремих видавничих фірм інформує рубрика “З життя наших установ”. Уявлення про вимоги літературної критики до тогочасної друкованої продукції дають “Фейлетони” “Діла”, матеріали рубрик “Літературний куток”, “З нових книжок”. Повідомлення про український книговидавничий рух частково містить також рубрика “Новинки”. Відомості про нові друки презентують рубрики “Бібліографія”, “Нові книжки й видання”. Чимало цікавої інформації про українські видання подають рекламні оголошення газети.

Нашою метою є висвітлення умов, які склались для українського книговидання на теренах Польщі у 1920-ті рр., а також характеристика діяльності видавництв Львова як провідного видавничого осередку цього періоду у публікаціях газети “Діло”.

20-ті роки ХХ ст. — час тотального цензурного контролю для українського пресо- та книговидання. Перебуваючи під постійним цензурним наглядом, українські видання при найменшій нагоді конфісковувались польською владою. Зокрема, вже 4 листопада 1922 р. на 51-му числі (цілий наклад якого забрала поліція) вихід газети “Діло” був примусово перерваний. Його наступне поновлення відбулось лише 3 квітня 1923 р. [62, с. 234]. Проте і після цього чимало матеріалів часопису регулярно вилучались цензурою. Так, впродовж лише трьох місяців, з жовтня по грудень 1923 р. на 74 числа часопису “Діло” припало 57 конфіскацій: лише 17 чисел “висмикнулося зпід важкої руки прокуратора...” [48, с. 3].

Під цензурний прес потрапили й українські книжкові видання. Зокрема, перелік вилучених польською владою навчальних видань подав на шпальтах “Діла” у 1924 р. І. Герасимович [11]. Так, здійснюючи активний наступ на українську школу, заборонялись українські підручники лише за одне слово “Україна” чи “український”. Львівська шкільна кураторія заборонила не тільки навчальний посібник І. Крип’якевича “Оповідання з історії України”, але й малесеньку книжечку для дітей В. Андрієнка “Огляд бувальщини українського народу”. Попали під заборону також підручники з греко-католицької релігії о. Л. Лужницького “Літургіка” і “Катехизм”. Особливо “небезпечною” книжкою для Польської держави став український буквар М. Матвійчука. Цей буквар, укладений заходами Шкільної Комісії під проводом шкільного візитатора, радника кураторії І. Матієва видало Державне видавництво шкільних книжок під назвою “Перша книжечка до читання для українських дітей” у 1922 р. Після вирішення питання приналежності Східної Галичини до Польщі це ж видавництво видало його суттєво “відредагованим” і під скороченою назвою “Перша книжечка до читання”. З українського букваря були вилучені тексти, вірші, пов’язані з національною автентичністю (“Про рідну мову”, “Ми Українці!”), портрет Т. Шевченка та підписи до ілюстрацій “Українські діти моляться”, “Отче наш рідною мовою”. Натомість були вміщені матеріали про Польську державу.

Аналогічна ситуація склалась і з наступним підручником М. Матвійчука “Друга книжечка до читання для другого року науки” (Львів, 1923), в якій жодного слова не було сказано про Україну і не вживався прикметник “український”, проте кураторія поспішила поставити “вето” і на це видання (рішення від 19 січня 1924, ч. 153/Пр.) [11, Чис. 145. — С. 3; Чис. 146. — С. 3].

Під конфіскацію потрапляли українські книжкові видання суспільно-політичного, а також і цілком нейтрального (художні історичні твори) напряму. Згідно з повідомленням часопису, за розповсюдження праці В. Мудрого “Огляд боротьби за огнище української культури західних земель України”, яка інформувала про історію виникнення та розвиток українського таємного університету у Львові, було арештовано у квітні 1923 р. студента права В. Мартинця, а також проведено ревізії в друкарні Наукового

товариства ім. Шевченка, палітурній майстерні товариства “Просвіта”, Крайовому кредитному союзу [1, с. 2].

1929 р. пильне око влади Тернополя конфіскувало історичну повість А. Чайковського “До слави” [19, с. 1-2], а в Коломиї — другий наклад видання твору М. Гоголя “Тарас Бульба” [28, с. 2]. У Львові ж, на наступний день після виходу із друку, поліція сконфіскувала брошуру І. Герасимовича “На тривогу!”. Лише завдяки своєчасному особистому втручання українського адвоката В. Старосольського Львівський окружний суд скасував це неправомірне рішення [49, с. 5].

Цензурний тиск посилювало суспільне напруження, яке запанувало у галицькому соціумі 20-х роках ХХ ст. під впливом воєнного протистояння у недавньому минулому. Справа не обмежувалась лише словесними баталіями між представниками польської та української націй. Міжнаціональна конфронтація вилилась у хвилю терористичних актів та актів вандалізму проти українських громадських установ. У 1922 р. пролунали вибухи у будинках “Просвіти” [56, с. 1], Наукового товариства ім. Шевченка, Академічного дому [12, с. 4]. У 1928 р. святкування десятої річниці Листопадового чину переросло у вуличний конфлікт із шовіністично налаштованою польською молоддю, дії якої не обмежились лише побиттям шиб в українських інституціях. Значних матеріальних збитків “потерпіла друкарня “Діла” при вул. Бляхарській, де здемольовано ротаційну машину і лінотипи, при чому на вулицю викинено цілі звої ротаційного паперу вагою кількесот кільограмів і безліч манускриптів”. Чимало шкоди було завдано друкарні Ставропігійського інституту, понищено палітурну майстерню товариства “Просвіта” “разом з машинами і всіма меблями” [45, с. 3]. У ніч з 17 на 18 січня 1929 р. невідомі здійснили напад на редакцію й адміністрацію “Діла”. Мотив цього бешкету у “Ділі” так і залишився нерозкритим [61, с. 5].

Важке економічне становище повоєнного періоду негативно позначилось на матеріальних можливостях українського громадянства. Так, в умовах різкого зростання цін у 1923 р., у тому числі на поліграфічні послуги, книжка ставала “люксусом, на який можуть дозволяти собі лише паскарі, себто саме ті люде, які не читають і не потребують книжок” [27, с. 3]. Невідповідний рівень

оплати праці в друкарнях спонукав їх працівників до страйкової боротьби, що теж створювало проблеми у видавничій сфері, зокрема затримку виходу видань. Так, через затяжний страйк львівських друкарів у лютому-березні 1924 р., було зупинено друк книжкових видань (третього тому “Історії письменства” М. Возняка, нової праці І. Огієнка, а також “Літературно-Наукового Вісника”) у друкарні Наукового товариства ім. Шевченка [18, с. 4].

Повоєнний стан та фінансова скрута 20-х років негативно позначились на видавничій діяльності таких репрезентативних українських організацій як “Просвіта”, Українське педагогічне товариство, Наукове товариство ім. Шевченка, Українсько-руська видавнича спілка. Внаслідок Першої світової та польсько-української воєн значних збитків зазнали приміщення і майно цих інституцій. Про матеріальну руїну у Науковому товаристві ім. Шевченка згадував на сторінках “Діла” у 1928 р. І. Свенціцький: “Знищений “Академічний Дім”, здемонтовану і здекомплектовану друкарню, неповні впорядковану книгозбірню і музей, розсипану й розбиту горстку наукових дослідників — усе те належало зібрати, впорядкувати, доповнити, оживити і тісно завязати в одну органічну цілість” [53, с. 2]. Тому не дивно, що В. Дорошенко невисоко оцінив науковий доробок товариства в контексті українського літературно-наукового життя у 1923 р. [17, с. 5]. Все ж, незважаючи на труднощі, видавнича діяльність НТШ починала налагоджуватись, про що свідчили опубліковані у газеті плани товариства на 1924 р. [20, с. 3].

Роки війни тяжко позначились і на діяльності Українсько-руської видавничої спілки. Її дирекція, як повідомило “Діло” у ювілейному для видавництва 1924 р., докладала чимало зусиль, щоб повернути давній, передвоєнний розмах. Однак у тогочасних важких обставинах цього неможливо було здійснити без підтримки українського громадянства. Зі шпальт газети пролунав заклик ставати членами Спілки, купувати її видання та активно передплачувати “Літературно-Науковий вісник” [13, с. 4].

Матеріальної підтримки українського громадянства потребували також “Просвіта” та Українське педагогічне товариство. Зокрема, проблемам у видавничій діяльності “Просвіти” присвячені статті М. Галушинського [9, 10] та ціла низка редакційних

матеріалів газети “Діло”. Важливу інформацію про господарський стан товариства подав М. Творидло у рефераті, виголошеному на Загальних зборах 4 червня 1931 р. і опублікованому на сторінках газети [36]. Так, передвоєнна реалізаторська політика “Просвіти” (за членськими книжками та за післяплатою, а також продаж книг за низькими цінами) привела до значної заборгованості перед товариством не тільки передплатників видань, але й до утворення боргу ним самим [36, Чис. 125. — С. 1]. Окрім цього, на складах товариства осіла велика кількість книжок, у тому числі закуплених у видавництві Я. Оренштайна, розповсюджувати які в умовах економічного зубожіння населення було надзвичайно важко [36, Чис. 129. — С. 2-3]. Борг “Просвіти” щорічно зростав і на травень 1931 р. складав 566.461.25 золотих [36, Чис. 126. — С. 2]. У таких обставинах товариство могло розраховувати лише на допомогу українського громадянства. У складній ситуації опинилося й Українське педагогічне товариство, про важкий матеріальний стан якого проінформувало “Діло” 1924 р. у статті “Українське приватне шкільництво у Сх. Галичині” [59].

Незважаючи на фінансові труднощі, ці українські товариства продовжували свою видавничу діяльність, хоча обсяги її у порівнянні з передвоєнним часом значно скоротились. Важливою допомогою для них стали пожертви громадян та українських інституцій, які здійснювались завдяки підтримці та посередництву газети “Діло”.

Поруч із тим, криза торкнулась безпосередньо самої української літератури. Став відчутним брак яскравих, непересічних художніх творів, які могли б зацікавити вибагливого, думаючого читача. Безрадісну картину тогочасного стану українського красного письменства змалював на шпальтах “Діла” В. Дорошенко: “Не запалює душу жаден твір, не полишає вражіння і забувається зараз, як прочитаєш, і тільки твори старих ветеранів — Стефаніка, Черемшини, Маковея, Кобилянської ще веселять душу, як пишні квіти красуються вони на спорожній луці нашої белетристики, рясно вкритій тільки всяким бодяччям та глухою кропивою” [16, с. 2]. “Не стало української драми,” — сумно констатував також І. Кедрин-Рудницький, даючи характеристику розвитку української драматургії 20-х років та пов’язуючи загальну літературну

засуху “зі скрловатінням видавничого руху, який знову ж нидіє завдяки обставинам економічного і політичного життя” [25, с. 8].

На тлі економічних негараздів, політичних зіткнень та літературного застою розхожою стала думка, що в Галичині “найпочитанішими” є словники, молитовники і календарі [31, с. 4]. Засилля останніх, справжня інвазія календарів була характерною рисою книговидавничого руху 20-х років. Тому чимало публікацій газети “Діло” стосуються саме цього виду книжкової продукції та висвітлюють широку палітру представлених на ринку видань. У Львові, зокрема, календарі видавали: товариство “Просвіта” (“Народній ілюстрований календар товариства “Просвіта”), Українське товариство допомоги емігрантам з Великої України (календар-альманах “Дніпро”); видавництва “Червона калина” (календар-альманах “Червоної калини”, мініатюрного формату календар “Самохотник” [2, 1923. — Чис. 99. — С. 4], підручні кишенькові календарі [46, с. 6]), “Русалка” (“Русалка”, “Господарський Календар”, ілюстрований календар “Наука”, “Веселий календар”) [51, 1927. — Чис. 186. — С. 4], “Праця” (“Практичний Домашній Календар”) [51, 1925. — Чис. 8. — С. 3], видавнича спілка “Друкар” (однойменний календар “Друкар” [2, 1924. — Чис. 273. — С. 3] та кишеньковий календар “Товариш” [40, с. 4]), Українська радикальна партія (календар “Громада”) [2, 1923. — Чис. 156. — С. 4], Товариство учителів вищих шкіл у Львові (“Календарик учительської громади”) [2, 1924. — Чис. 271. — С. 4], наклад редакції часопису “Сільський Світ” (“Приятель Господаря”) [63, с. 3], кооператива “Сільський господар” (ілюстрований календар “Сільський Господар”) [41, с. 4], інші українські інституції та, навіть, єврейська книгарня А. Бардаха (“Великий ілюстрований календар”, “Народний календар”, господарський календар “Хлібороб”) [50, с. 4].

Однак кількісні показники календарної продукції не завше поєднувалися з її відповідною якістю. В першу чергу це стосувалось підбору матеріалів й укладання змісту самих календарів. Українські календарі здебільшого являли собою “гарні, а часами просто таки чудові літературні альманахи — цікаві, змістовні, поважно проредаговані”, проте їм бракувало тієї практичності, що відрізняє календарі від інших видів книжкової продукції. Календар мав бути “практичною енциклопедією щоденного життя”,

підручною книгою, де читач міг би знайти коли не все, що йому потрібно знати у побуті, то принаймні вказівки, де він зможе почерпнути необхідну інформацію. А для цього редакційна робота над календарем повинна була розпочинатись заздалегідь: “Хто хоче видати доброго календаря, той мусить розпочати працю над ним ще за кілька місяців” [43, с. 4]. Видавнича халатність проявлялась також у тому, що деякі видавництва у своїх календарях повторювали зміст декілька років перед тим виданих, або передруковували попередньо вже опубліковані книжкові видання. У 1926 р. “Союз українських накладень і книгарень” опублікував у “Ділі” повідомлення, яке застерігало українське громадянство перед купівлею календарів на 1927 р видавництва “Русалка” та книгарні А. Бардаха. Так, “Господарський Календар” “Русалки” був за змістом старим календарем цього ж видавництва від 1925 р. “лише з новою обгорткою і календарієм”. Календар “Наука” представляв собою книжку “С. Н. Дибченка: Природознавство, до котрої доіллєно лише календарієм”. А “Веселий календар” цього ж видавництва був ні чим іншим, як виданою у 1923 р. книжкою А. Чехова “Оповідання” з “доіллєним календарієм” [50, с. 4]. Видавництво “Русалка”, зокрема, не вперше попадалось на подібних махінаціях. Так, календар “Русалка” на 1924 р. був загалом “передруком альманаху під тим самим заголовком, який появився перед півтора роком” [32, с. 7]. Недбалим виданням своїх календарів “відзначилась” також книгарня А. Бардаха. Три її календарі на 1927 р. були “по змісту один і той самий календар”, а саме передруки календарів, які видала у 1925 р. єврейська друкарня Кнолера у Перемишлі, — лише в новій обкладинці та з новою календарною частиною. Окрім цього, А. Бардах видав їх під чужою маркою — як видавництво фірми “Добра книжка”. Управа Союзу українських накладень і книгарень наголошувала на недопустимості практики такого видання, що підриває авторитет всіх видавців календарів та викликає недовір’я до української книжки, і закликала українські книгарні не продавати такі видання або ж звертати увагу всім покупцям на їхню “якість” [50, с. 4].

Вигідно відрізнялись від цих зразків видавничої халатності календарі “Просвіти”, Українського товариства допомоги емігрантам з Великої України, “Червоної калини”, редакції яких приділяли

багато уваги ретельному тематичному поділу та усуненню “характеру випадковості” матеріалу. Наприклад, календар “Просвіти” на 1924 р. “побив рекорд інформаційною частиною”. Ретельна редакторська праця виявилась у добірному підборі белетристики та у влучності самої назви цього розділу “На руїнах”. Цікавими в альманасі були повчальна та суспільно-політична частини. Календар містив чимало ілюстрацій. Щасливою виявилась теж редакторська думка подати у календарі “шпунти” — цитати з творів українських та зарубіжних авторів минулого і сьогодення [32, с. 7].

“Мерканти” відрізнявся навіть від попередньо виданих “Просвітою” календарів календар товариства на 1926 р. Зокрема, І. Кедрин-Рудницький відзначав “детайлічну пляновість редакції” і таку ж, в цілості і в деталях “витриманість характеру” [26, с. 5]. Цей календар був не тільки альманахом, збором белетристичних творів і публіцистичних статей, він був у “повному того значіння календарем, підручною книжкою, в якому “найдете вказівки, які ви раз до раз потрібуєте в буденному житті”. Редакція не забула і про сільських читачів, а тому господарським справам відведено у ньому теж багато місця. Наскільки дозволяв формат календаря, висвітлювались на його сторінках також громадсько-суспільні теми.

Своє “обличчя” чітко виявляв календар “Дніпро”, “перейнятий одною — всеукраїнською думкою альманах, з цікавим рядом живих, інтересних статей непроминаючого значення” [31, с. 4]. Матеріали календарів “Дніпро” висвітлювали відносини Західної України та Наддніпрянщини, містили багату літературно-наукову частину, зміст якої складали твори тогочасних письменників з Великої України, майже незнаних у Галичині [52, с. 4], а також статті публіцистичного характеру і спогади [31, с. 4].

Однобокий характер тематичного підбору матеріалів у календарях-альманахах “Червоної калини” (ця їхня своєрідна “видавнича хиба”), в основі якого лежав “пієтизм до героїських подвигів українського вояка в часі визвольних змагань на різних клаптях рідної землі”, став в дійсності найбільшою прикметою і достоїнством цих видань [22, с. 4]. Календарі видавництва були здебільшого старанно відредаговані, а про популярність серед населення свідчить розпродаж їхніх накладів. Так, у жовтні 1928 р. на чисьельні прохання видавництво терміново видрукувало другий наклад

календаря на 1929 р., бо перший “вже від місяця” був вичерпаний [57, с. 3]. А в листопаді було надруковано ще й третій тираж цього календаря [5, с. 4].

Приємно оживляли та підкреслювали характер згаданих вище календарів-альманахів вдало підібрані ілюстрації: фотографії і рисунки, виконані українськими художниками Л. Перфецьким, П. Холодним (старшим), П. Ковжуном.

Однак і цей різновид книжкового видання не оминув цензурського контролю. У 1923 р. було сконфісковано календар “Громада” на 1924 р. за його виражений політичний характер, публікацію статей, присвячених безпосередньо пекучим суспільно-політичним питанням західноукраїнських земель [32, с. 7]. Наслідком здійснення видавничої діяльності лише за рахунок реалізації календарів було те, що 1926 р. “половина видавців лишилось із горами паперу” [40, с. 4].

У таких непростих обставинах українські видавництва здійснювали пошук виграшних, рентабельних видавничих тем, нових, цікавих для читача творів. Заповнити вакуум, утворений кризою у рідній літературі, вдавалось частково за рахунок перекладів чужоземних творів та перевидань вже знаних і популярних українських авторів. Особливістю публікацій “Діла” є періодичне інформування в тій чи іншій формі про діяльність видавничих інституцій, які вже діють, та заснування нових, їхні плани, що дає уявлення про створення достатньо розлогої мережі видавництва української книги у Львові 1920-х рр. Так, “свою” тему, пов’язану із висвітленням історії українського війська, української національної революції, національних повстань і поодиноких величних поривів, зокрема, віднайшло та успішно втілювало видавництво “Червона калина”. Засноване 17 серпня 1921 р. (власне тоді відбулись установчі збори “Червоної калини”), незабаром воно перетворилося на одне з найуспішніших видавничих підприємств у Львові [3, с. 3-4]. Про поступ у діяльності видавництва красномовно свідчила статистика його членів, прибутків та тиражів видань, подана на сторінках газети у 1931 р. Якщо у 1921 р. “гурток” засновників складав 16 осіб, у 1921/1922 р.— 128 членів, то в 1929 р. у лавах “Червоної калини” було 737 членів, а на початку 1931 р. — 1195. У 1922 р. було видано: календар-альманах (8000 прим.), 7 книг (28000 прим.), малий календар

(6000 прим.), 4 числа журналу “Митуса”, в 1923 р. — календар (5000), календарик (3000), 7 книг (9000), у 1924 р. — календар (6000), календарик (3000), 1 книжка (3000), в 1925 р. — календар (8000), календарик (4000), 3 книжки (9000), у 1926 р. — календар (8000), календарик (4000), 3 книжки (9000), в 1927 р. — календар (8000), календарик (8000), 2 книжки (6000), в 1928 р. — календар (10000), календарик (8000), 6 книг (18000), в 1929 р. — календар (10000), календарик (8000), 8 книг (26000), у 1930 р. — календар (10000), календарик (8000) і 12 книг (36000) [23, с. 10]. Згідно з оголошенням в “Ділі”, попередньо, з 1 листопада 1922 р., “Червона калина” планувала видання дешевої та цікавої ілюстрованої серії “Домашня бібліотека для старших і молоді”, випуски якої мали появлятися періодично, щомісяця, з музичним та гумористичним додатком для сталих передплатників. У серії планувалося охопити історичні оповідання та повісті, спогади з минулого, розповіді про пригоди та подвиги Української армії під час визвольної війни [35, с. 7]. Видавництво відмовилось від випуску серії (можливо, через фінансові труднощі), хоча зберегло основний напрям задекларованої видавничої діяльності. Не завше рівні та досконалі у змістовому, стильовому, мовному відношенні книжкові видання “Червоної калини” торкалися найболючіших тем, які хвилювали українську громадськість, а тому користувались відповідною повагою і попитом. За свою невтомну діяльність, поширення національної культури, за видання книг військово-історичного характеру у 1928 р. “Червону калину” нагородили на сільськогосподарській виставці у Копичинцях [60, с. 3].

Спроби видавати українську книгу робила також безпосередньо Видавнича спілка “Діло”. У минулому вона видавала “Бібліотеку найзнаменитших повістей”, книги якої “стали першою трівкою основою наших бібліотек, родинних і публичних” і завдяки якій українське громадянство змогло ознайомитись із багатьма творами європейської літератури у перекладі рідною мовою. Проте з часом “Діло” занехаяло свій повістевий додаток” [30, с. 3]. У січні 1925 р. “Діло” повідомило, що його читачі одержуватимуть щотижня один аркуш безплатного книжкового додатка. Отже, наприкінці року вони мали отримати п’ять або шість книжок. Програма видавництва була складена таким чином, що “половина

томів буде присвячена чужостороннім повістям першорядних нових письменників, друга половина перекладам політичної літератури першої якості” [15, с. 1]. Однак номери газети за 1925 р., які ми переглянули, цього додатка, на жаль, не містять. Можливо, при архівації вони не були долучені до відповідних чисел “Діла”, з іншого боку, це може свідчити і про зміну редакційних планів: на початку квітня часопис повідомив про безкоштовне надіслання своїм читачам, які не мають заборгованості з передплати, першої частини мемуарів Є. Чикаленка “Спогади 1861–1907”^{*} [55, с. 5]. Дбаючи про якісний технічний рівень своїх видань, видавнича спілка “Діло” чинила заходи з переоснащення своєї друкарні. У 1927 р. друкарня “Діло”, незважаючи на матеріальні труднощі, першою серед львівських українських друкарень закупила три лінотипи [44, с. 2-3]. На зборах Спілки 20 грудня 1928 р. було висунено пропозиції щодо збільшення об’єму “Діла” та видання дешевих літературних і науково-популярних видань [21, с. 2-3]. Зокрема, вже восьме число газети за 1929 р. появилось у збільшеному обсязі і в дещо зміненому вигляді. Редакція обіцяла, що часопис буде відтепер саме таким, шестисторінковим. Зміна розміру шрифту з “петиту” (8 п.) на більший, “гармонд” (10 п.) повинна була порадувати тих читачів, що віддавна скаржилися на дрібний друк у газеті [47, с. 4]. Питання ж видання Спілкою дешевих художніх і популярних творів, очевидно, залишилось “відкритим”, бо відомості про його реалізацію у цей період на сторінках газети, на жаль, відсутні^{**}. У 1930 р. редакція “Діла” повідомила про свою

^{*} На нашу думку, власне праця Є. Чикаленка мала стати першим виданням спілки “Діло” у вигляді додатка. Можливо, цьому зашкодили певні фінансові або технічні труднощі. 1925 р. накладом спілки “Діло” вийшла також праця М. Возняка “Шевченко й княжна Репніна” (передрук з газети) // Діло. — 1925. — Чис. 91. — 28 квіт. — С. 2. Очевидно, що саме ці видання стали прологом до формування книжкової серії “Бібліотека “Діла”, яка виходила спорадично від 1936 до 1939 р. (Див.: До відома передплатників Бібліотеки “Діла” // Діло. — 1936. — Чис. 74. — 2 квіт. — С. 1).

^{**} У 1933 р. “Діло” знову повідомило про вихід щотижневого додатка — повісті Е. Бронте “Буреверхи”. (Див.: Наш повістевий додаток // Діло. — 1933. — Чис. 26. — 5 лют. — С. 4). Її перший аркуш вийшов разом із 28 числом газети 7 лютого цього ж року. З англійської мови

відмову видавати щотижневий ілюстрований додаток, вирішивши запровадити книжкові премії для найбільш ретельних передплатників. Було встановлено по 23 нагороди на кожний квартал: перша підбірка книг (бібліотека) вартістю 100 доларів, дві других — по 25, десять третіх — по 10 доларів і десять четвертих — по п'ять. Нагороджені могли самостійно підібрати собі книги на основі каталогу або відмовитись, отримавши грошовий еквівалент. Крім цього, всі передплатники, які заплатили за перше півріччя 1930 р., отримували в нагороду книгу В. Островського “Сміх землі”, інші могли її придбати у видавництві за півціни [8, с. 5].

Чимало уваги приділила редакція “Діла” й діяльності видавництва “Світ дитини” М. Таранька, яке стало у 1920-ті рр. зразковим підприємством з видання дитячої літератури. За десять років свого існування (засноване у листопаді 1919 р.) видало понад 150 книжок для дітей різного віку. Самостійно, без фінансової підтримки з боку якої-небудь громадської організації, М. Таранько розпочав свою діяльність з видання нового дитячого часопису під назвою “Світ Дитини”. Наприкінці 20-х років це було одне з найвідоміших видавництв дитячої книги у Галичині. Воно видавало книжки з кольоровими малюнками без тексту або з невеличким текстом для дітей дошкільного віку, серію (бібліотеку) для дітей середнього шкільного віку, де друкувались казки, байки, оповідання, серію книжок для дітей старшого віку, де друкувались твори зарубіжних та українських письменників, “Пластову бібліотеку”, “Театральну бібліотеку” [54, с. 2]. Проявив себе М. Таранько і як меценат. В умовах економічної скрути, у 1928 р. він відмовився від святкування власних іменин, пожертвувавши 100 золотих на будову хлоп'ячої школи ім. Т. Г. Шевченка у Львові [33, с. 4].

Публікації часопису також дають можливість прослідкувати “хронологію” появи низки українських видавничих установ, заснованих або перереєстрованих у 1920-ті рр.; висвітлюють плани їхньої діяльності та особовий склад. Так, 10 серпня 1923 р. Львівський торговельний суд зареєстрував фірму “Українське Наукове Видавництво, кооперація з обмеженою порукою у Львові”, до

на українську повість переклав М. Рудницький, він же став автором передмови до видання // Діло. — 1933. — Чис. 28. — 7 лют.

управи якого ввійшли М. Чайківський, В. Лучків, С. Магальяс (адреса: пл. Ринок, 10). Метою видавництва, в першу чергу, було видання підручників із усіх областей знання для українських студентів вищих навчальних закладів, що мало сприяти витворенню української наукової термінології, а також підвищенню престижу рідної мови в очах молоді. Маючи надзвичайно обмежені кошти, управа видавництва звернулась за підтримкою до української громади [58, с. 3].

У квітні 1924 р. у Львові заходами українських друкарів засновано “видавничо-накладову кооперативу “Друкар”, одним із ініціаторів створення якої був П. Буняк (адреса видавництва: пл. Ринок, 10). Ціль видавництва: видавати й поширювати за якнайшешевшими цінами українські книжки й друки. Установу було засновано на честь 350-ліття появи першої української книжки у Львові [6, с. 3].

На шпальтах “Діла” з’явилося також повідомлення про реєстрацію 26 червня 1924 р. “кооперативи з обмеженою порукою у Львові” — “Рідна школа” (адреса: пл. Ринок, 10). Широке завдання установи, що передбачали матеріальну турботу про школи, бурси, захоронки, охоплювали також торгівлю книжками й друками з усіх областей знання, а особливо підручниками для шкільного та позашкільного навчання, необхідним шкільним приладдям для своїх членів, виготовлення за власний кошт шкільного інвентарю, закладення власним коштом друкарні і палітурні. Окрім того, її статут зобов’язував видавати книжки, брошури й часописи виховного, наукового й літературного змісту [29, с. 4].*

15 грудня 1926 р. зареєстровано установу під назвою “Видавнича Книгарня і Випозичальня “Ізмарагд”, кооператива з відповідальністю уділами у Львові”, до Надзірної ради якої ввійшли: М. Галушинський (голова), Ф. Федорців (секретар), І. Іжицький. Дирекцію новоствореної організації склали: М. Матчак, П. Поштолюк, І. Пеленська. За сприяння дирекції Земельного Банку

---

* У 1924 р. було змінено і затверджено новий статут Українського педагогічного товариства, а перейменування його на “Рідну школу” відбулось у 1926 р., хоча ця назва вживалась і раніше // Енциклопедія Українознавства : словникова частина. — Львів, 1998. — Т. 7. — С. 2518-2519. У повідомленні “Діла”, можливо, висвітлено обставини зміни статуту УПТ.

Гіпотечного і, особливо, О. Кульчицького, видавництво-випозичальня “Ізмарагд” у травні 1927 р. одержала приміщення у будинку банку на вул. Словацького, 14 [34, с. 3]. А наприкінці 1928 р. її було перенесено, згідно з повідомленням у газеті, до приміщення на вул. Костюшка, 5 [7, с. 4]. Завданнями цієї фірми було створити українську випозичальню книжок у Львові та заснувати філії на всій території Західної України. Поруч з тим видавництво мало на меті “подавати українській громаді відповідну літературу, в першу чергу перекладну, високої літературної вартости...” [34, с. 3].

Нове видавництво “Бібліотека літературних перлин” розпочало свою діяльність у 1928 р. презентацією громадськості трьох книжечок: І. Нечуя-Левицького “Запорожці”, П. Куліша “Орися”, І. Франка “Панські жарти”, які вийшли накладом Д. Хом’яка. Українська громадськість потребувала “доброї, старанно виданої та дешевої книжки”, а вимоги шкільної програми — читання учнями творів видатних українських письменників у повному обсязі. Власне з цих міркувань поява такої видавничої установи виглядала особливо доцільною на тлі “інших популярних видавництв, ведених не все з оглядом на користь читача” [64, с. 3-4].

Відчувалася потреба видавничої установи, яка взяла б на себе завдання популяризації політичних змагань і виховання широких мас українського народу в національному дусі. Спорадичні видання УНДО не задовольняли цих вимог. 13 жовтня 1928 р. у приміщенні редакції “Діла” відбулись установчі збори “видавничої кооперативи” — “Національне Обєднання”, на яких були присутні 40 “найповажніших громадян міста Львова, а також всі послі і сенатори Української Парляментарної Репрезентації”. Обрано Надзірну раду у складі: Д. Левицького (голова), М. Волошина (заступник), М. Рудницької (секретар), Я. Колтунюка, О. Луцького, М. Струтинського, В. Децикевича, Л. Куницького, С. Кузика, Д. Лопатинського, В. Островського. До управи ввійшли: Л. Макарушка, В. Мудрий, В. Целевич. Планувалось видання соймових промов і спеціальних рефератів послів, в яких були б зібрані і висвітлені матеріали про політичне становище українського населення, про ставлення влади до українського політичного та освітнього життя та подані політичні напрями діяльності Української парламентарної репрезентації. Поінформуванню широких

верств щодо оборони власних прав мали сприяти популярні видання з питань права, пояснення до адміністративних законів і розпоряджень, з якими найчастіше зустрічається український громадянин [39, с. 3].

В умовах неусталеності внутрішніх відносин між книгарнями і видавництвами, ринкового збуту книжок необхідною стала організація установи, яка б об'єднувала у своїх лавах фахівців — видавців та книгарів для узгодження професійних взаємин. Як повідомило “Діло”, 11 квітня 1926 р. у Львові засновано нову професійну спілку “Союз українських накладень і книгарень”. Програма союзу передбачала не тільки охорону професійних інтересів його членів, але й полагодження найбільш пекучих питань з авторами та працівниками друкарень, вирішення стосунків між книгарнями і видавництвами згідно з нормами видавничого права. На перших загальних зборах були присутні представники 25 українських установ. До складу управи було обрано М. Таранька (голова), І. Громницького, Я. Вінцковського, М. Матчака, В. Паліва, П. Постолока, заступників — Г. Гануляка і [Е?] Жаровського [38, с. 3]. Власне завдяки оголошенню Союзу, вміщеному на сторінках “Діла” у 1925 р., українська громадськість була попереджена про зловживання у виданні календарів.

Про видавничі наміри інших українських видавництв та організацій інформують вміщені на сторінках часопису бібліографічні повідомлення, критичні відгуки про українську книгу, звіти з діяльності товариств, реклама видань. Часто це доволі скупа інформація, яка лише окремими штрихами характеризує українське книговидання Львова 1920-х рр. Так, 1922 р., згідно з рекламою у газеті, накладом нового історичного видавництва “Живі гроби” (адреса: вул. Содова, 4) вийшло перше його видання — книга П. Сосенка “Про славного українського лицаря І. Сірка” [51, 1922. — Чис. 8. — С. 8]. У квітні 1923 р. стараннями видавництва видано працю К. Сосенка “Пражерело українського релігійного світогляду”, 20 % зиску від реалізації якої призначалось на підтримку “Рідної школи”. Книжка, що була “сенсацією з наукового боку”, — висвітлювала вплив стародавнього Сходу на українців, завдяки доступності викладу мала зацікавити “кожного освіченого без огляду на партійні переконання”. Підносило вартість

цієї цікавої праці її старанне оформлення та поліграфічне виконання. Обкладинку її прикрашали кольорові віньетка і марка видавництва, виконані П. Ковжуном, а також 25 ілюстрацій зразків українських узорів, доданих до тексту [37, с. 3; 4, с. 4]. Відомість про ще одне видання згаданого вище видавництва подало “Діло” у рубриці “Бібліографія” у серпні 1923 р., а саме — історичні оповідання П. Франка “Битва під Пилявцями. Полковник Абазин” [2, 1923. — Чис. 105. — С. 4]. Подальшої інформації у газеті про видавництво “Живі гроби” ми не виявили.

Завдяки рекламі та бібліографії на сторінках “Діла” можна дізнатись про книжкову продукцію, а, отже, діяльність багатьох інших львівських видавництв, таких як: “Бібліотека Меріяма” (адреса: вул. Содова, 4, видавала перекладні твори всесвітнього письменства, її накладом у 1922–1923 рр. вийшли книги: Е. По “Червона смерть”, С. Лягерлеф “Легенди”, К. Робертса “Пан скляної кімнати” [42, с. 4], Т. Шторма “Озеро Іммен” (у перекладі В. Бобинського) [2, 1923. — Чис. 93. — С. 4], “Новгра” (видало у 1923 р. збірку поезій М. Обідного “Нерозцвілі ранки”, обкладинку, фронтиспис та екслібрис до якої виконав П. Ковжун) [2, 1923. — Чис. 93. — С. 4; 51, 1923. — Чис. 102. — С. 4], “Молочний шлях” (адреса: М. Матвійчук, вул. Панська, 17, у 1924 р. видало дві збірки поезій В. Бобинського “Ніч кохання” та “Тайна танцю”) [51, 1924. — Чис. 63. — С. 4], “Волосожар” (у 1924 р. видало естетично-критичний етюд М. Вороного до характеристики сценічної творчості Л. Ліницької “Драматична прімадонна”) [2, 1924. — Чис. 171. — С. 4], “Новий Кобзар” (у 1926 р. накладом П. Климківа видало епічну поему Я. Цурковського “Смолоскипи”) [65, с. 3], “Луна” (адреса: вул. Личаківська, 23, у 1928–1930 рр. видало в українському перекладі першу і другу частини роману Я. Гашека “Пригоди доброго вояка Швейка в світовій війні”) [51, 1930. — Чис. 59. — С. 6], [24, с. 5]. Окрім цього, “Діло” рекламувало видання товариства “Просвіта”, “Сільського господаря”, Української книгарні і антикварні, книгарні Наукового товариства ім. Шевченка, “Русалки” Г. Гануляка, “Доброї книжки” та книги багатьох інших українських організацій і товариств.

Отже, як свідчать матеріали газети “Діло”, одного з найавторитетніших галицьких видань, в умовах окупаційного режиму

Польщі у 1920-ті рр. для видання української книги склалась складна і малосприятлива ситуація. Суспільно-політичне напруження, важке соціально-економічне становище повоєнного часу, цензурні утиски негативно позначились на діяльності тогочасних українських видавництв, чимало яких у таких непростих умовах проіснували недовго. Попри це, у Львові було здійснено низку нових довготривалих видавничих проєктів: успішно діяли видавництва “Червона калина”, “Світ дитини”, “Ізмарагд”, “Русалка”. Вагомим внеском у розширення книжкового репертуару стала також наполеглива видавнича діяльність багатьох наукових, освітніх і громадських інституцій. На тлі творчої кризи в українській літературі здійснювався пошук нових цікавих і актуальних тем, виходили переклади зарубіжних авторів, перевидавались твори відомих українських письменників. Свою лепту у книговидавничий процес внесла також спілка “Діло”, запроваджуючи різноманітні книжкові нагороди для передплатників та дбаючи про підвищення якості українських друків. На жаль, видання української книги не завше велось цивілізованими методами: прикладом цього стали окремі зразки недобросовісної календарної продукції, яка заповонила книжковий ринок 20-х років. Активну позицію “Союзу українських накладень і книгарень” проти видавничої халатності і зловживань підтримала та наполегливо пропагувала газета “Діло”.

Публікації газети демонструють, що, незважаючи на негативні політичні й економічні обставини, цензурний контроль, українське книговидавництво у Галичині продовжувало розвиватись. Першість у видавничій справі краю зберігав Львів, де була створена достатньо широка видавнича мережа та побачило світ чимало українських книг, які активно служили пропаганді рідного слова і були засобом супротиву денаціоналізації українського населення.

1. Арештування // Діло. — 1923. — Чис. 9. — 17 квіт.
2. [Бібліографія] // Діло. — 1923. — Чис. 93. — 30 лип. ; Чис. 99. — 5 серп. ; Чис. 105. — 11 серп. ; Чис. 156. — 14 жовт. ; 1924. — Чис. 171. — 5 серп. ; Чис. 271. — 6 груд. ; Чис. 273. — 9 груд.
3. В. М. [В. Мудрий ?] “Червона Калина” / В. М. // Діло. — 1929. — Чис. 138. — 23 черв.
4. Видавництво “Живі Гроби” // Діло. — 1923. — Чис. 9. — 17 квіт.
5. Видавництво “Червона Калина” // Діло. — 1928. — Чис. 267. — 30 листоп.

6. Видавничо-накладова кооператива “Друкар” // Діло. — 1924. — Чис. 79. — 16 квіт.
7. Випозичальня книжок “Ізмарagd” // Діло. — 1928. — Чис. 284. — 22 груд.
8. Від Видавництва // Діло. — 1930. — Чис. 68. — 27 берез.
9. *Галуциньський М.* Видавнича діяльність “Просвіти” / *М. Галуциньський* // Діло. — 1923. — Чис. 82. — 17 лип.
10. *Галуциньський М.* Ще про видавничу діяльність “Просвіти” / *М. Галуциньський* // Діло. — 1923. — Чис. 93. — 29 лип.
11. *Герасимович І.* Польський наступ і наша оборона / *Іван Герасимович* // Діло. — 1924. — Чис. 145. — 3 лип. Чис. 146. — 4 лип.
12. Два нові вибухи бомби // Діло. — 1922. — Чис. 20. — 26 верес.
13. 25-ліття Української Видавничої Спілки (1899–1924) // Діло. — 1924. — Чис. 91. — 24 квіт.
14. “Діло” (Львів, 31. серпня 1922.) // Діло. — 1922. — Ч. 1. — 1 верес.
15. “Діло” в 1925 році // Діло. — 1925. — Чис. 1. — 1 січ.
16. *Дорошенко В.* Наші літературні новини (Стерні. Місячник літератури, мистецтва, науки та студентського життя. Ч. 1. Липень. 1922. Ст. 131) / *Володимир Дорошенко* // Діло. — 1922. — Чис. 27. — 5 жовт.
17. *Дорошенко В.* Українське літ.-наукове життя / *Вол. Дорошенко* // Діло. — 1924. — Чис. 93. — 27 квіт.
18. Друкарський страйк // Діло. — 1924. — Чис. 62. — 20 берез.
19. З документів часу. Конфіскація історичної повісті Андрія Чайковського “До слави” // Діло. — 1929. — Чис. 27. — 6 лют.
20. З Наукового Т-ва ім. Шевченка. Нові видання // Діло. — 1924. — Чис. 70. — 29 берез.
21. Загальні Збори Видавничої Спілки “Діло” // Діло. — 1929. — Чис. 2. — 2 січ.
22. *І. К.* Календар “Червона Калина” на р. 1926 / *І. К.* // Діло. — 1925. — Чис. 258. — 17 листоп.
23. *І. Р.* Підприємство і культура / *І. Р.* // Діло. — 1931. — Чис. 6. — 7 січ.
24. *ік.* З нових книжок. “Швейк” в українському перекладі / *ік.* // Діло. — 1933. — Чис. 124. — 17 трав.
25. *Кедрин І.* Криза української драми / *І. Кедрин* // Діло. — 1924. — Чис. 93. — 27 квіт.
26. *Кедрин І.* Народній ілюстрований календар Т-ва “Просвіта” на звичайний рік 1926. Річник 48. У Львові, 1925. Коштом Тов. “Просвіта” у Львові. Стор. 190 / *І. Кедрин* // Діло. — 1925. — Чис. 244. — 31 жовт.
27. Книгарський множник // Діло. — 1923. — Чис. 165. — 25 жовт.
28. Конфіскація “Тараса Бульби” // Діло. — 1929. — Чис. 73. — 3 квіт.
29. Кооператива “Рідна Школа” // Діло. — 1924. — Чис. 147. — 5 лип.

30. Кузьма О. З історії “Діла” / *Ол. Кузьма* // Діло. — 1923. — Чис. 119. — 30 серп.
31. *Ладько В.* Цікаве видання (“Дніпро”, календар-альманах на р. 1925. Видання “Українського Т-ва допомоги емігрантам з В. України”. Львів, 1924, XVI+142+16) / *В. Ладько* // Діло. — 1924. — Чис. 234. — 21 жовт.
32. *М. Лім.* Календарі / *М. Лім* // Діло. — 1923. — Чис. 201. — 15 груд.
33. [М. Таранько, про нього]. Витаючи шляхотну ініціативу... // Діло. — 1928. — Чис. 270. — 4 груд. — Без підп.
34. *Н. В.* На культурному фронті. Нова українська культурна станиця / *Н. В.* // Діло. — 1927. — Чис. 117. — 28 трав.
35. На зимові вечери. (Під увагу родинам, читальням та касиновим товариствам) // Діло. — 1922. — Чис. 34. — 13 жовт.
36. На чисті води. Реферат інж. М. Творидла про господарське положення “Просвіти”, виголошений на Загальних Зборах Т-ва дня 4 червня 1931 р. // Діло. — 1931. — Чис. 125. — 9 черв. — С. 1; Чис. 126. — 10 черв. — С. 2; Чис. 127. — 11 черв. — С. 2; Чис. 128. — 12 черв. — С. 2; Чис. 129. — 13 черв. — С. 2-3.
37. Нова книжка // Діло. — 1923. — Чис. 7. — 14 квіт.
38. Нова організація. Загальні збори “Союзу українських накладень і книгарень” // Діло. — 1926. — Чис. 82. — 15 квіт.
39. Нова установа. Установчі збори видавничої кооперативи “Національне Обєднання” // Діло. — 1928. — Чис. 235. — 20 жовт.
40. Нові календарі // Діло. — 1926. — Чис. 275. — 11 груд.
41. Нові книжки. Ілюстрований Календар “Сільський Господар” на звичайний рік 1929 // Діло. — 1928. — Чис. 255. — 15 листоп.
42. Оголошення // Діло. — 1923. — Чис. 75. — 6 лип.
43. *Ол. С-кий* [*О. Саліковський*]. Дещо про календарі / *Ол. С-кий* // Діло. — 1924. — Чис. 37. — 20 лют.
44. Переломова хвиля в друкарні “Діла”. Посвячення трьох машин до складання // Діло. — 1927. — Чис. 115. — 26 трав.
45. Перший Листопад у Львові: Що пише польська преса. Шкоди в українських установах. Страти в “Ділі”. Шкоди в переплетні “Просвіти” // Діло. — 1928. — Чис. 247. — 4 листоп.
46. Підручний (кешеневий) календарик “Червоної Калини” на 1930 р. // Діло. — 1929. — Чис. 212. — 24 верес.
47. Побільшення “Діла” // Діло. — 1929. — Чис. 9. — 13 січ.
48. Погромницькі гасла // Діло. — 1924. — Чис. 4. — 4 січ.
49. Потрібна книжка. Знесення конфіскати брошури “На тривогу” // Діло. — 1929. — Чис. 183. — 17 серп.
50. Проти видавничих зловживань. Комунікат // Діло. — 1926. — Чис. 266. — 30 листоп.

51. [Реклама] // Діло. — 1922. — Чис. 8. — 9 верес. ; 1923. — Чис. 102. — 9 серп. ; 1924. — Чис. 63. — 21 берез. ; 1925. — Чис. 8. — 13 січ. ; 1927. — Чис. 186. — 23 серп. ; 1930. — Чис. 59. — 16 берез.
52. [Рецензія]: “Дніпро” // Діло. — 1924. — Чис. 204. — 14 верес.
53. *Свенціцький І.* 35 літ наукової праці. З приводу ювілею проф. Кирила Студинського / *І. Свенціцький* // Діло. — 1928. — Чис. 240. — 26 жовт. — С. 2 ; Чис. 241. — 27 жовт.
54. *Сірополко С.* Десятиліття “Світу Дитини” / *Ст. Сірополко* // Діло. — 1929. — Чис. 241. — 29 жовт.
55. Спогади Євгена Чикаленка. — Діло. — 1925. — Чис. 77. — 7 квіт.
56. Спокою і рівноваги // Діло. — 1922. — Чис. 20. — 26 верес.
57. У відповідь на численні замовлення // Діло. — 1928. — Чис. 232. — 17 жовт.
58. Українське Наукове Видавництво // Діло. — 1923. — Чис. 148. — 5 жовт.
59. Українське приватне шкільництво у Сх. Галичині // Діло. — 1924. — Чис. 1. — 1 січ. — С. 1-2; Чис. 2. — 2 січ. — С. 3; Чис. 3. — 3 січ. — С. 2; Чис. 4. — 4 січ. — С. 1.
60. *Храпливий Е.* Повітова сільсько-господарська виставка в Копичинцях / *Евген Храпливий* // Діло. — 1928. — Чис. 218. — 30 верес.
61. *Чіпка Галактіон* [Р. *Купчинський*]. Влом до “Діла” / *Галактіон Чіпка* // 1929. — Чис. 15. — 23 січ.
62. *Шаповал Ю. Г.* “Діло” (1880–1939): Поступ української суспільної думки / *Ю. Г. Шаповал*. — Львів, 1999.
63. Ще про календарі // Діло. — 1926. — Чис. 279. — 16 груд.
64. *Я. Б.* Видавничі новини. “Бібліотека літературних перлин” / *Я. Б.* // Діло. — 1928. — Чис. 260. — 21 листоп.
65. Ярослава Цурковського “Смолоскипи” // Діло. — 1926. — Чис. 201. — 11 верес.

**UKRAINIAN BOOK-PUBLISHING IN LVIV IN 1920s
IN *DILO* NEWSPAPER: CONDITIONS OF PUBLISHING
ACTIVITY, NETWORK OF PUBLISHING HOUSES**

Olha Palyukh

Conditions of Ukrainian book-publishing and characteristics of Lviv Publishing Houses discussed in Dilo newspaper in 1920s are presented.

Keywords: *Ukrainian book-publishing, Censorship, Calendars, Publishing Houses.*

**УКРАИНСКОЕ КНИГОИЗДАНИЕ ВО ЛЬВОВЕ 20-х годов XX ст.
В РЕТРОСПЕКТИВЕ ГАЗЕТЫ “ДІЛО”: УСЛОВИЯ
ИЗДАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, СЕТЬ ИЗДАТЕЛЬСТВ**

Ольга Палюх

На основе материалов газеты “Діло” высветлено условия украинского книгоиздания и дано характеристику деятельности издательских институций во Львове 1920-х гг.

Ключевые слова: украинское книгоиздание, цензура, календари, издательства.

УДК 002.2:655.413](438+477.83-25)“1939/1945”

**КНИЖКОВІ ТА АРКУШЕВІ СЕРІЇ “УКРАЇНСЬКОГО
ВИДАВНИЦТВА” У КРАКОВІ-ЛЬВОВІ, 1939–1945:
СКЛАД, ПРИЗНАЧЕННЯ, ДИНАМІКА ВИПУСКУ**

Лариса Головата

*старший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБУ ім. В. Стефаника, канд. філол. наук*

Проаналізовано структуру масиву видань “Українського видавництва” у Кракові-Львові, 1939–1945, динаміку випуску серій на тлі суспільно-політичної та культурної ситуації в Генеральній губернії. Визначено функціональні різновиди, читацьку аудиторію серій. Акцентовано на найпомітніших виданнях.

Ключові слова: Друга світова війна, Генеральна губернія, видавничий процес, книжкові та аркушеві серії.

Для культурного процесу періоду Другої світової війни “Українське видавництво” становить яскраве явище і безперечний феномен. Основне його досягнення полягає не в самій лише систематичній роботі, якою все ж тоді не могло похвалитися жодне з українських видавництв на окупованих просторах Центрально-Східної